

magyar könyvtárakban végzett olvasáskutatásról, a hátrányos helyzetű olvasókkal való foglalkozásról, az olvasás évről, a kassai könyvtárak helyzetéről hallhattunk és tartottunk előadásokat.

Ez évben is tervezünk közös programot a határon túli magyar könyvtárosokkal. 2002. június 24. és 30. között Erdélyben, Zágonban, Mikes Kelemen szülőfalujában, az olvasás éve záró rendezvényeként *A könyvtárak szerepe az ifjúság tanulásában és olvasóvá nevelésében* címmel tervezünk tanácskozást. Ezt is ötven fő részvételével, az ötágú síp képviselőjében szeretnénk megrendezni. Várunk jelentkezőket Erdélyből, Kárpátaljáról, Szlovákiából, Szlovéniából, Jugoszláviából és Magyarországról.

Természetesen időközben létrejött más könyvtáros szekciók, szervezetek és a határon túli magyar egyesületek, szervezetek, könyvtárak között is az együttműködés.

A folyamat tehát elindult és remélhetően nem ér véget. Szekciónk valamennyi programjára meghívja a határon túli magyar könyvtárak képviselőit, s a jövőben is szervezünk programokat, szakmai tanácskozásokat a különböző régiókban. Minden tőlünk telhető szakmai segítséget megadunk a határon túli magyar könyvtárak fejlesztéséhez, szakmai előrehaladásához. Mindezt azért tesszük, mert az anyaország feladata is annak előmozdítása, hogy a határon túl is olyan könyvtári szolgáltatásokban részesüljenek a magyar anyanyelvűek, mint itthon.

Dr. Nemes Erzsébet

Age of New Learning: brit-magyar konferencia

2002. február 10-én, vasárnap reggel 9-kor kezdődött az a kétnapos konferencia, amely a British Council Hungary és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közös szervezésében zajlott le a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – ahogy a British Council igazgatója fogalmazott – varázslatosan szépséges termeiben.

A szokatlanul „durva” időpont ellenére a meghívott résztvevők csaknem teljes számban megjelentek, és figyelemmel kísérték az előadásokat és a vitákat. Ennek titka feltevésem szerint abban rejlett, hogy az évszázadok óta élenjáró szigetországi könyvtárügy iránt mindig nagy az érdeklődés – ami munkaszüneti napokon sem szünetel. A FSZEK egyébként méltó helyszín is volt erre, hiszen szoros, évszázados kapcsolat fűzi az angolszász könyvtári gyakorlathoz – gondoljunk csak a tizedes osztályozás honosítására a XX. század elején (www.fszek.hu).

A magas részvételi arányt biztosította továbbá az is, hogy a British Council Hungary szervezése sokunk tapasztalata szerint mindig is valami extrával szolgált. A British Council, ez a kicsiny intézmény, méreteit messze-messze meghaladó módon van jelen a magyar kulturális életben: ez rögtön nyilvánvalóvá válik a legújabb, 2000/2001-es évi jelentésüket böngészve. A Benczúr utcában található, Szabó Sándor vezette

könyvtár pedig az angol kulturális élet központja (www.britishcouncil.hu).

A konferencia társszervezőjére, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumára (www.nkom.hu) is várakozással tekint a könyvtáros közösség: a hozzáértő tisztségviselők érdeme a számos támogatási program létrehozása és működtetése. Az élénk érdeklődés harmadik tényezője pedig a furcsamód ritka madár, azaz a könyvtárosok és a muzeológusok együttes ülése. Furcsamód, mert a muzeológusok, levéltárosok és könyvtárosok ugyan egy töről metszett népség, ehhez képest mégis vékony a találkozási felület. Pedig problémáink, gondjaink nagy valószínűséggel nemcsak átfedik, hanem le is fedik egymást.

Figyelemkeltő címet kapott a konferencia: Age of New Learning – az új tanulás kora; alcíme szerint pedig az ülészak azt hivatott vizsgálni, hogyan segítik a múzeumok és a könyvtárak a tudás társadalmának kialakulását. A vendéglátói üdvözlést *Fodor Péter*, a FSZEK főigazgatója mondta, aki szerint a konferencia példája annak, hogy hazánk oktatási szempontból is integrálódik az Európai Unióba. A köszöntőt *John Richards*, a British Council Hungary igazgatója és *Ecsedy István*, az NKÖM államtitkára tartotta. Ecsedy István méltányolta azt a segítséget, amelyet a British Council nyújtott a megyei könyvtárak infosarkainak kialakításában. Mint mondta, a távtanulás területén Magyarországnak van mit ellesnie Nagy-Britanniától, és a könyvtári és múzeumi szolgáltatások javítása szempontjából

sem közömbös számunkra a brit tapasztalat.

A konferencia gazdag programjáról szólva itt csupán arra vállalkozhatunk, hogy összefoglaljuk néhány, a könyvtári szekcióban – az angliai kollégák részéről – elhangzott előadás mondanivalóját.

Az első előadást *John Seymour*, az Egyesült Királyság Oktatási Minisztériuma (Department for Education, Employment and Skills) munkatársa tartotta az élethosszig tartó tanulásról. Ennek a koncepciónak az angol kormány elkötelezett híve. John Seymour beszédének vezérszólama, hogy az élethossziglani tanulás ideális helyszínei a könyvtárak és a múzeumok. A tanuló közösség erőteljes kormányzati támogatásban részesül. A tudás társadalma nemcsak gazdasági cél, hanem az egyének kulturális segítése is, a civilizált társadalom eszményének megvalósítása. Bár tízből hét ember valamilyen formában tanul, de létezik tanulási szakadék (learning divide). 2004-re 750 ezerrel kívánják csökkenteni a (funkcionális) analfabéták számát az oktatási rendszer komplex reformjának keretében. A reform elősegítésére hetvenöt tanulási és szakmai irodát állítottak fel, állami támogatású, főleg felnőttoktatást célzó programok: az *Investors in People*, a *Union Learning Fund*, a *University of Industry*. Az on-line centrumok célja is hasonló. A tanulási szakadék csökkenthető, ha a tanulás élvezetes. A kulturális intézmények missziója nemcsak az, hogy terepet adjanak a tanulásnak, hanem, hogy a tanulást vonzóvá, élvezetessé tegyék. Seymour szerint az Egye-

sült Királyságban több mint kétezeröttszáz működő múzeum van, 2001-ben a látogatók száma elérte a 77 milliót.

Nyolc százalékkal több ember megy múzeumba, mint bármely egyéb nyilvános helyre. A könyvtárak látogatási statisztikájáról beszédes adat, hogy 34 millió embernek (az összlakosság 58 százalékának) van könyvtári látogatójegye; 2001-ben 430 millió könyvet kölcsönöztek. A brit kormány erőteljesen támogatja célintézménye, a National Trust révén a kulturális örökséget: 250 történelmi emlékház van (www.cultureonline.ac.uk). Jelentős átfogó kormányzati program az 1997 óta létező National Grid for Learning (www.ngfl.gov.uk).

A következő előadást *Chris Batt* tartotta: témája a könyvtár mint ideális tanulási helyszín minden életkor számára. Chris Batt a *Resource* (Múzeumok-Levéltárak-Könyvtárak Tanácsa) főigazgatója, amellyel stratégiai tanácsadással foglalkozik: a *People's Network* elnevezésű kormányzati szintű program végrehajtásának felelőse. Vezeti továbbá a közkönyvtárak stratégiai tervezését a brit kulturális minisztérium (Department of Culture, Media and Sport) részére. Korábban a neves croydoni kulturális központ, a Croydon Clocktower egyik vezetője volt. Butt szerint a könyvtár olyan menedékhely, amely a tanulás lehetőségét kínálja mindenféle korú ember számára. Ebben összegezhető a *Resource*, illetve hivatalos weblapja, a *re:source* szerepe (www.resource.gov.uk/information/policy/). E finom jelentésárnyalati eltérést talán a 'Forrás' (=Resource), illetve 'Visz-

sza a forrásokhoz' (=Re:source) megkülönböztetéssel érzékeltethetjük. A *Resource* azzal a céllal alakult, hogy „a közgyűjtemények befolyással legyenek mindenki életére”. 1999-ben jött létre a korábbi Könyvtári-Információs Bizottság és a Múzeumi Bizottság összeolvadása révén. Feladata a stratégiai irányítás, a kulturális örökségi intézmények jövőbeni szerepének kialakítása. A kormányzati politika, az élethossziglani és mindenki számára kínált tanulás megszabja az elkövetkező tíz év prioritásait, és ennek fényében kell a szolgáltatásokat formálni. A szigetország közkönyvtárjai a XIX. század óta hagyományosan az önsegítő tanulás központjai. Ez így volt végig a XX. században: a szolgáltatás fő eleme volt a tanulás támogatása és ösztönzése, bár ez nem különült el élesen egyik oldalon a szabadidős olvasás tág koncepciójától, másik oldalon pedig a formális keretű tanulástól. A tanulás/oktatás támogatása a tananyagok rendelkezésre bocsátását jelentette.

Zömében ez volt a jellemző, annak ellenére, hogy sok könyvtárhasználó semmiféle szervezett oktatásban nem vett részt. Széles körben folyt az autodidakta tanulás. Ma már a könyvtáraknak ennél jóval aktívabb szerepet szánunk. A tanulást is tanítják – pl. a *Learn Direct* program keretében. A kulcsszó a közjó (public good). A könyvtári intézménybe való befektetés annak felismerése, hogy a társadalmi viselkedés ezen az úton változtatható, „a társadalmi átalakulás ösztönözhető az egyéni fejlődés révén” – ezt jelenti az élethossziglani tanulás a

brit kormányzati koncepció megfogalmazásában.

Az oktatás és a tanulás kiegészítő fogalmak; az oktatás az adás folyamata, a tanulás pedig a vevés folyamata. Más jelent az életnek tanulás – ennek az utilitarista fogalomnak a lényege a produkció, míg az élethossziglani tanulás lényege maga a folyamat.

A könyvtárak a tanulási program középpontjában találják magukat – és ez nem véletlen. A könyvtárak az új képességek és tudás centrumai: semleges hozzáférhetőségi terepet kínálnak külső intézményekhez, a források eléréséhez, az információs-technológiai eszközök használatához és az interneten való eligazodáshoz. A könyvtárra vonatkoztatva használják még az ‘ablak a tudás világra’ metaforát is.

Chris Butt másik előadásában bemutatta a könyvtárakra érvényes brit kormányzati politikát, 2005-re előrevetítve. Erőteljes befektetést folytatnak, négyezer-háromszáz könyvtárban kreatív információs-kommunikációs technológiai központokat létesítettek, szélessávú eléréssel. Még nem tisztázott teljesen ezen szolgáltatások menedzselése, egyéb további szolgáltatások beépítésének menete. Az bizonyos, hogy a 170 millió fontos költségvetést a Resource koordinálja, és a pénz java része a lottójátékból származik. A tanulóközpontok könyvtárba való telepítése – amellet, hogy magától értetődő – jelentős megtakarítást is jelent: különálló centrumok létesítése számításaik szerint tizenháromszor többbe kerülne, nem beszélve a folytatatlagos működési pluszköltségekről.

Lehetetlen ma a könyvtárak jövőjét az információs társadalomtól elszakítva elképzelni – folytatta Chris Batt. Lesznek és vannak is példák a szolgáltatások javítására, de a legfontosabb elem a képzett és elkötelezett könyvtári dolgozó. A könyvtárosok sajátos képzettségükkel összekötötést teremtenek az egyének/csoportok és az információs források között oly módon, hogy a források holt információi hasznos tudássá transzformálódnak. A könyvtár ebben a felfogásban csaknem az ipari folyamat metaforája: a nyersanyagból átalakítás révén hasznos termék válik. Bizonyos, hogy a könyvtári szolgáltatás segítséget tud nyújtani bárki életében, de ezt csak úgy tudja garantálni, ha a kormánypolitika partner ebben. Az angol kormány pedig az: a közösségközpontú szolgáltatások kiépítésének a jegyében indították a *People's Network* átfogó programot.

A *People's Network*-ről, a ‘Néphálózatról’ *Grace Kemps-ter* (British Council) beszélt. Ennek feladata az összes könyvtár technikai modernizálása, célja a minél szélesebb közönség bevonása és az, hogy fórumot adjon a közélet kulcskérdéseinek (www.peoplesnetwork.gov.uk). Példaként említsünk egyet a ‘Néphálózat’ gazdag programjai közül. Eredeti és érdekes az egyik digitalizálási program, a harmincezer költemény szövegét tartalmazó *Poetry Forager* (‘Verskereső’). Keresni lehet a költemények szövegében érzelmi, hangulati elemek alapján. Be lehet állítani egy skálán két végpont között a kívánt hangulati kifejeződést: például boldog-szomo-

rú; romantikus-brutális; komoly-tréfás; érzéki-szelíd fogalompárok szerint kereshetők a szövegek. A kódolást SGML-ben végezték.

Kóczyánné Szentpéteri Erzsébet, az NKÖM Közgyűjteményi Főosztály vezetője a közgyűjteményekre vonatkozó magyar kormánypolitikát ismertette előadásában. Fölvívta a figyelmet arra, hogy a gyűjteményekhez való hozzáférés, valamint a gyűjtemény megőrzése a két legfontosabb tényező. Kiemelten fontos szerinte a múzeumépületek renoválása: ez az alapja a múzeumi munka megújulásának. *Skaliczki Judit*, az NKÖM könyvtári osztályának vezetője az Országos Dokumentumellátási Rendszert (ODR) ismertette. *Dippold Péter*, a Könyvtári Intézet igazgatója *Messze vagyunk-e Európától?* címmel tartott előadást.

Rámutatott arra, hogy ugyan az 1989-ben meglévő tizenkétezer könyvtárból Magyarországon 2000-re már csak hatezer maradt, a helyzet mégsem ilyen rossz, hiszen az iskolai könyvtárak nem akkreditált intézmények, és a megszűnt könyvtárak általában nem jelentettek jelentős veszteséget minőségi szempontból. Beszélt arról, hogy a regionális könyvtári ellátáson van még javítanivaló. A továbbképzési és felnőttoktatási rendelet viszont előmozdíthatja a könyvtár mint oktatási intézmény elfogadását.

Tószegi Zsuzsanna előadását – sajnálatos távollétében – a Neumann-ház munkatársa, *Kora András* kitűnően közvetítette. Az előadás címe: *A magyar digitális könyvtár szerepe a kulturális örökség megőrzésében és elérésében.*

Adie Scott, a londoni körzethez tartozó Croydon Libraries igazgatója előadásában gyakorlati példáját adta a brit könyvtárak bámulatos közösségi jelenlétének. A tizenkét fiókból, mobilkönyvtárból és egy központi könyvtárból álló Croydon Libraries több mint háromszáz könyvtárossal működik, költségvetése 5,1 millió font. Adie Scott felvázolta a sokirányú kapcsolatrendszer, a partneri viszonyt az önkormányzattal, a helyi kormányhivatalokkal, ügynökségekkel stb. Előadásából kiemelhetjük a könyvtári rendszer közösségi szolgáltatásait, például a házhoz szállított könyvtárat: tavaly háromszáz járóképtelen használót szolgáltak ki az otthonában, kétszázat pedig az idősek otthonában. A szokásos szolgáltatások (video-, DVD-kölcsönzés, nyelvtanfolyamok, beszélő könyvek vakok számára, on-line újságok) mellett erős a helytörténeti kutatás támogatása az archívum rendelkezésre bocsájtásával. Minden korosztályra kidolgozott program van: a kisgyerekeket megszólítják és könyvtárba szoktatják a 'Book Start', illetve a 'Sure Start' keretében. (A háromévesek számára gyerekkönyvtárosok által vezetett programnak például tavaly tizenegyezer látogatója volt.) Van közösségi rendőri tanácsadás, tűzvédelmi felvilágosítás, vannak előadások a Croydon Diszlexiás Egyesületben, tinédzser olvasásfejlesztési csoportok, családi olvasási csoportok stb. Van természetesen netsarok (ingyenes internetelés vagy ottani kifejezéssel 'önkiszolgáló internet'), internetoktatás, házifeladat-klub; létezik program a helyi értékek koordinált

digitalizálására és közzétételére. A Croydon Könyvtár és más könyvtárak programjai döntő többsége mögött egy, a társadalmi mozgást, általános civilizációs célkitűzést hirdető program áll, amelynek neve: *A társadalmi befogadás kiszélesítése.*

Ramháb Mária, a kecskeméti Katona József Megyei Könyvtár igazgatója hozzászólásában megismertette az angol kollégákat saját intézménye mintaadó, minőségi szolgáltatásaival, bizonyítva azt, hogy hazánk közkönyvtáraiban is jelen van a brit könyvtári szolgáltatási választék túlnyomó része. Emellett egyetértett azzal a mások által is hangoztatott véleménnyel, hogy a könyvtári szektor kormányzati támogatása az irigylésre méltó brit helyzethez képest kevésbé elegendő Magyarországon. És, teszem hozzá, amiért végképp irigyelhetjük a brit kollégákat, az az, hogy nem pusztán az oktatási-kulturális tárcák tesznek tiszteletreméltó erőfeszítéseket a könyvtárak fejlesztésére, hanem a könyvtári-levéltári-múzeumi fejlesztés egyenesen a brit kormánypolitika tengelyében áll! Erre itthon még bizonyára várni kell...

Tanulságként: nem hinném, hogy a vasárnap nagy részét (talán angol kezdeményezésre?) igénybe vevő konferencia követésre találna Magyarországon. Gyönyörű város Budapest, a vasárnapot nyugodtan szánják csak nézelődésre a külföldiek... Tudomásul kell venni, hogy nálunk az alkalmazottak több munkából élnek, és vétekszámba megy elvenni tőlük azt a kevés időt, ami számukra a családi együttlétre a hétvégén ma-

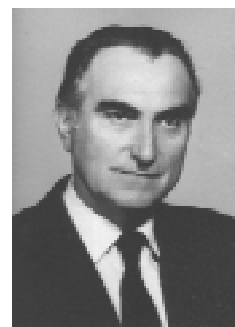
rad. Tanulság még, hogy a könyvtárak és a múzeumok a digitalizálás, a gyűjteményszervezés terén közelednek egymáshoz. A szervezői szándék remélhetőleg megvalósult, és beigazolódott a választott tematika aktualitása. A konferencia jól szolgálta a tapasztalatcserét, a kölcsönös tájékozódást és az együttműködés személyes megalapozását.

A magyar fél a közgyűjtemények vonatkozásában hasznosíthatja továbbá azt a tapasztalatot, praxist (best practice), amely a demonstrált és példaként szolgáló brit teljesítményekben megnyilvánult. És az a deklarált célkitűzés is telitalálat, amely a magyar kormányzat figyelmét akarja felhívni, könyvtári-múzeumi stratégiájába beajánlani az élethosszig tartó tanulás kérdését.

Bánhegyi Zsolt

Slezsák Imre nyugalmazott könyvtárigazgató 1932–2002

„A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.”
(Vörösmarty Mihály: Szózat)

Meghalt Imre bácsi! A hír valamennyiünket megdöbbenített, bár tudtuk, hogy súlyos kór